

maradván a peres eljárásra, annál is inkább, mert ilyen természetű jogvita megoldására a perenkívüli eljárás amúgysem alkalmas, de amelyre azért is nincs szükség, merthiszen ez a perenkívüli megállapító végzés végrehajtási jogot úgysem ad. Egyedül a fenti három eset kivétel csak a szabály alól, mert ez esetekben a jogalap kérdése prima facie tisztázható. Ezekon túlmenően a jogalapra vonatkozó kifogást respektálni ezen eljárásban, ellenkezik a törvény céljaival azért is, mert ezzel a fél az egész megállapítási eljárást tetszése szerint megghiusíthatná, ami végeredményben az ügyvéd érdekköre semmivel sem indokolható hátrányát jelentené, merthiszen — mint a Kúria kiemeli —, az ügyvéd a megállapító végzés alapján telekkönyvi előjegyzéshez juthat (P. H. T. 748. szám).

A Kúria a döntvényben elfoglalt álláspont további igazolásaként hivatkozik a Ppé. 18. §-ának történeti előzményére is, nevezetesen arra, hogy a Ppé. 18. §-a a Trvts 252. és Somnás eljárás 108. §-a helyébe lépett, amelyek szerint a bíróság a perbeli képviselő díját, tekintettel a teljesített munkára, képviseltje irányában is megállapította, és e megállapításban sem vizsgálta és döntötte el a bíróság, hogy a képviselt fél tartozik-e megállapított díjjal az ügyvédjének, és illetve valamely megállapodás vagy fizetés, stb. folytán költségigénye fennáll-e vagy sem.

Curia locuta, controversia finita. A Kúria zárószava azonban nemcsak törvényi erejénél fogva zárja le a már közel két évtizedes vitát, de dogmatikailag és jogpolitikailag egyaránt meggyőző és megnyugtató okfejtésével is.

Dr. Balla Ignác.

JOGÉLET.

A Magyar Jogászegylet Gazdasági Intézete. Dr. Oswald István kúriai másodelnök elnöklete alatt ülést tartott, amelyen dr. Max Homburger kalsruhei ügyvéd, neves német részvényjogi szakíró tartott előadást a *mérlég, publicitás és könyvvizsgálat a részvényjogban, különös tekintettel a német és a magyar reformtörekvésekre* címmel. Az előadásnak, amelynél a hazai jogásztársadalom és közgazdasági körök kitünőségei nagy számban vettek részt, gondolatmenete röviden a következő:

A háború befejezése óta majdnem valamennyi európai államban mozgalom észlelhető a részvényjog megreformálására. Ennek a törekvésnek különböző okai és különböző céljai vannak, de megállapítható, hogy a régi formák ma már nem megfelelőek az új gazdasági fejlődéshez. Új fogalmak szorulnak ki munkálásra, így pl. az „öncélú vállalat” fogalma. Más problé

mák is, így pl. a részvényesi demokrácia problémája, szintén a legnagyobb mértékben aktuálisakká váltak valamennyi kísérő jelenségükkel együtt. Megváltoztak azok a szemlélő módok is, amelyek az igazgatási organumokat, mint idegen tőke bizalmi embereit vezetik. Majdnem valamennyi államban nehézségek és összeomlások is merültek fel, amelyek a részvényügy területén a reform szükségességét hangsúlyozzák. Igazságtalanságoktól és általánosításoktól azonban óvakodnunk kell. Ezer olyan eset van, amikor a részvénytársaságok szervei lelkiismeretes vezetéssel, ellenőrzéssel és revízióval vállalataikat nehéz időkben fenntartották. Nem minden összeomlás bűnös. Amennyiben pedig hibákról lehet beszélni ilyen esetekben, minden egyes összeomlási ügy oka más és más. Bizonyos azonban az, hogy a tőkés körök most megnyilvánuló bizalmi válságát csökkenteni lehetett volna, ha az egyes részvényes erősebb mértékben éreznek biztosságnak az ügyvezetést, a vállalat ügyeinek ellenőrzését és egy valóban nyilvános és becsületes mérlegkészítést és jelentésszerkesztést biztosítottak látna. Vizsgálendő, hogy vajjon az egyes államokban a board-rendszer, vagy a kéttagozású rendszer a jobban megfelelő; katasztrófák mindkét szisztema körében egyformán fordultak elő.

Nem a rendszerben van a hiba. Fontosabb, hogy az ügyvezető és a képviselőre jogosított szerv mellett legyen egy ellenőrző szerv is, amely alkalmas és hivatott arra, hogy az üzletvezetésre felügyeljen. Erre a felügyelő bizottság alkalmas, ha tőle nem túlsokat várnak és ha nem túlzottan vesz részt az üzletvitelben. Szükséges, hogy ennek kötelezettségei körét korlátozzuk úgy, amint azt a magyar javaslat teszi; szükséges továbbá, hogy hibájául legyen felrőható, ha egyes esetekben kellő időben nem fordul szakértőhöz; a magyar törvényjavaslat ezt is előírja. Emellett az egyes tagok jogait lényegesen meg kell erősíteni úgy, amint azt most Németországban a törvény írja elő. A felügyelő bizottság tudakozó joga mellett, ami egyúttal számára kötelezettséget is jelent, meg kell lennie az igazgatóság ama kötelezettségének is, hogy szabályszerű jelentéseket készítsen, amelyeket a felügyelőbizottságnak kell átdolgoznia. Ugyanis majdnem tipikus jelenség, hogy a felügyelő bizottság valamely szerencsétlen fordulat után kijelenti, hogy ennek okait és előzményeit nem ismerte.

Mindezekhez az évvégi revízióknak kell járulnia, amelyeket valamely független szervnek, akinek semmi kapcsolata nincs az ügyek vitelével, kell elvégeznie. A revízió nem foglalkozhat az ügyvitel célszerűségével, de az ilyirányú kritikát a többi szervek vegyék szívesen. A magyar javaslat jobb, mint a német törvény, mivel ez a revíziót, mint valóban kötelező és obligatórius intézkedést írja elő. A német minta szerint azonban szí-

gorú szabályokat kell hozni atekintetben, hogy a revizorok abszolút objektivitása és függetlensége biztosíttassék. Érdekesek a reviziós jelentésre és az attest-re vonatkozó határozmányok; e tekintetben különösen az angol jogfejlődés és a román-latin nemzetek gyakorlata tartalmaz értékes és felhasználható anyagot. E kimerítő revizori jelentés nincs a nyilvánosság számára számv. annál is inkább azonban az attest. Hogy ezután a felügyelő hatóság a revizorok mellett, mint mérleg-felülvizsgáló szerv maradjon meg és milyen kötelezettségekkel: ezt a kérdést nem könnyű eldönteni.

A folyó ügyvezetés és a mérlegrevízió ellenőrzésére olyan szabályokat kell alkotni, amelyek a valóságos és tiszta jelentéstételt és mérleget biztosítják. Az üzletjelentés nemcsak a részvényesek részére van számv., de a hitelezők és a nyilvánosság számára is. A mérleggel kapcsolatosan ajánlható, hogy ennek tagolódását német mintára jogszabály írja elő; elengedhetetlen, ha valamely államban koncern-képződés áll elő; ilyen esetben a koncern-kapcsolatok a megfelelő szervek által külön is figyelemzők és a jelentésbe felveendőek. Mindezeknek nyilvánosságra hozatala azonban nem mehet oly messzire, hogy ezáltal a társaság vagy a nyilvánosság érdekei jelentékenyen károsíttassanak; de a hallgatás joga nem jelent egyúttal felhatalmazást arra, hogy valótlan mondassék. Németországban és Magyarországon az igaz és tiszta kép adására való kötelezettség általános normákban van szabályozva és ez a legjobb út. Ezzel a titkos tartalékok problémáját nem érintjük.

Mindezek az institúciók alkalmasak arra, hogy az üzletév alatt jobb ellenőrzést és hatásos publicitást biztosítsunk. Nem szabad azonban magunkat illúziókban ringatnunk. Büntetendő cselekményekkel és raffinált hamisításokkal szemben gyorsan ható eszközök nincsenek. Az a tény azonban, hogy az előírások megvannak, a szigorú büntető fenyegetésekkel kapcsolatosan preventíve fog hatni. E kérdés-komplexum tekintetében is az angol jogfejlődés számíthat a legnagyobb érdeklődésre: az ellenőrző és a revizori szervek ne vérebekek legyenek, de házörző kutyák, olyanok azonban, amelyek valóban őrzik a házat.

Kitűnőek az új skandináv részvényjogi törvények; ezek annak a kérdésnek megvitatására is sarkallnak, hogy vajjon nem volna-e szükséges a bank-részvénytársaságok részére külön törvényt hozni. Ausztriában már végeztek ilyirányú kísérletet, amely azonban csak a nagyrészvényesek felelősségének problémáját élezte ki, ami viszont a német és a magyar tervezetben egyformán szintén kifejezésre jut.

A részvényjog bármilyen új felépítésének előfeltétele mindenesetre az, hogy a legszélesebb körben és terjedelemben minden vonatkozásban a hűség és bizalom, a morál és az etika elvei hassák át.